

կան սկզբունքն անոր գործնական դիրքու-
թիւնն է: ժամանակին համեմատ Աստուած
իր լեզուն և գիրն փոխեր է, իր ազգե-
ցութիւնն և շունչը յայտնելու համար:
Ինչո՞ւ մենք պիտի կապուինք մէկ զբու-
թեան ձևի հետ՝ երբ նա ամենեւին Աս-
տուծոյ հետ կապակցութիւն չունի: Աս-
տուածայայտութիւնը և մարգարէութիւնը
երբեմն երբայական լեզուով և գրով էր,
յետոյ արաբերէն և քուֆի տառերով եւ-
ղաւ, այժմ սօրս, նասիս և նասրալիյ գրե-
լով կը գրենք: Ինչո՞ւ պիտի այսուհետեւ
աւելի դիրքին տառերով չգրենք: Մեր տը-
գիտութիւնն ծածկելու և յառաջդրիմու-
թիւնը մերժելու համար մենք պատրուակ
մը հնարեմ ենք: Ամեն գործ և ամեն զո-

հողութիւն որ չենք կրնար յանձն առնուլ,
կ'ըսենք՝ մեր կրօնքի դէմ է, (բ) միմի
գլուխի ձևը կամ (յ) նունի շրջանակը
ինչ առնչութիւն ունի շէրիյաթի հետ:
Պարսկաստանի ամեն գիւղ գրագիր մը կը
գտնենք՝ որ իր հաճոյքին համեմատ մեր
գրութեան ձևերը կը փոխէ: Դիտեցէ՛ք՝ որ
այս վերջերս մեր ապագրութիւնը տառե-
րու ձևերը որքան փոփոխեց, հարիւր ձև
(յ) վալ և (օ) հէ ունինք՝ որ իրարու
նման չեն: Եթէ փոխանակ այս բոլոր ըստ
քմաց փոփոխմանց, կանոնաւոր բարեփո-
խում մը շինենք, ո՞ր մարգարէն և ո՞ր ի-
մամն մեզմէ պիտի դժգոհ մնայ:

ՏՈՒՔԻՆ. ՊԱՅՆԻ

Շարայարեկի

ՆՈՐ ԵՐԳԵՐ

ՎԻԿՏՈՐԻԱ ԱՂԱՆՈՒՐԻ

ՈՒՅ

Կ'երթային Շեպ էր ճանապարհն ու ժայռուտ:
Նէ իր ընկերը քնքշօրէն կը դըռդէր
Գըզուանքներու եւ ժըպիտի: Խուսափուկ
Սակայն ժըպիտ մը, խուսափուկ գըզուանքներ
Ան կը շնորհէր խարտիշազեղ այն կոյսին:
Բիբերը պի՛շ դէպ ի կատարը, ծարաւ
Բարձրութեանց, հո՛ւր ու բոց կամօղ մը կ'ելլէր:
Կատարն հեռու էր, բայց աղջնակը արի
Ձուարթ՝ երգեր կ'երգէր, որ զայն յորդորէ,
Սիրտ տայ անոր, եւ կը կըրկնէր արձագանգն
Երգն ու գեղգեղն իր ժըպիտին: Նէ կարծես
Հեռք անգամ չէր թողոր, այնքան թեթեւ, ժիւր
Կ'ելլէր դարձերն ի վեր, մագիւղը չըքնաղ
Հովին, զգեստները ծըփծըփուն, եւ զլւարթ
Ու թարմ ինչպէս ապրիլին: Անա նըպատակն
Իր մօտ տեսաւ այն ուղեւորն, եւ բըռնած
Գազաթն, հասաւ հոն ուր ծաղկեայ կամարի

Տակ կը սպասէր իրեն ամբոխն անհամբեր:
Եւ ունկնդրեց ոպսաննաներն ու սեղմեց
Գըրկեց շքեղ բարունակն: Հո՛ւսկ ուրեմն, հո՛ւսկ,
Ո՛հ լի սրբորումն յաղթանակին ներս հետ,
Արի շքեղաղ ընկերուհոյն: «Ո՛ւր է, ո՛ւր,
Ո՛ւր է գացեր, ո՛ւր, երբ հիմա քովս էր նէ»:
Ան կ'երկարէ իր բազուկներն՝ երագկոտ,
Նըման կոյրին՝ որ յանկարծ գուրկ կը մընայ
Աւաշնորդող ձեռքէն: Ինչո՞ւ կը մըթնէ
Երկինքն, ինչո՞ւ երգերն հիմա կը հընչեն
Հեզնօրէն. ո՛հ, փայլակը մէկ, մէկ փայլակն
Այն աշքերուն. խաղիկ մ', ակնարկ մ', արձաւ:
(գանգ մ')

Իր ժըպիտին. տեսնէի զայն անգամ մ'ալ,
Վերջին անգամ մ'ալ լըտէի հրաւերն, ո՛հ,
Գըզուանքներու եւ խօշական խաղերու,
Եւ մէկ ժամու մոռացօնքին. տեսնէի
Հովին ձըզուած այն իր ծամերը, դարձեալ
Լըտէի ձայնն՝ որ կը յողէր հրաշալի

խօսքերս։ Սակայն ընկերուհին՝ մընացած
Որ մը թողլիք՝ հեռու է արդ։ Կը թեւեն
Աղաղակներ տւախ մարգէն գէպ ի վեր։
Պատանինք, օրիորդներ կը պարեն,
Կ'երգեն։ Արդ նէ ուրիշներու կը շնորհէ
Ոգեւորիչ իր ձայնն ու իր կենսատու
Աշուղներուն փայլակուսեան։ Ահա նէ
Դայարագեղ զատիվներին վրայ կանգուն,
Անգիտակից գեղեցկութիւն, կը վերցնէ
Թեւերն իր մերկ՝ գերդ խանակիր մ'արգոսեան
Եւ վարդերով կը պըսպէ իր ճակատն։
Կը հընէ շուրջը կեցցէն։ «Ո՛վ առոյգ կեանք,
Երկրասարդ առուգութիւն»։ Կը կանչէ
Այսպէս զանի անյուսօրէն, եւ ձեռուին
Կը կարկառէ անոր՝ այլ եւս ի գուր,
Ան երբեմն սիրողը, նէ չի լըսեր,
Այլ եւս չի լըսեր, եւ փոյթ ալ չ'ընէր,
Եւ պարաւոր նըւագիւրով կ'երթայ նէ
Եւ ծաղկափթիթ դրախտներու մէջ կ'անհետի։

Մ Ե Ր Ե Ր Ք Ի Ո Ն Ա Չ Ա Ր

(ՆԱՍՐ 3. ՄԵՆԴԵՍՍԻՒՒ)

(ՀԵՐՆԷ ԲՐԵՍ)

Կամարներուն անշարժուն
Թերաստուերին մէջ՝ հըսկող
Դամբաններուն վրայ ձայն մ'է
Կը բարձրանայ, որ կ'արթընցնէ անսովոր
Արձագանգներ՝ նըրիրական յարկին մէջ։
Նընջեցեալները կ'ելլեն
Տարօրինակ հանգէսին.
Ժամը դատարկ է, ազատ,
Եւ երգիտնը կ'երգէ։

Երգիտնին առջեւը ծեր մ'է նըստեր.
Ան կը զարնէ, կը խոխայ
Գարուն իրկուն մը, դէմք մը կոյս, խօսք մը մեծ,
Որ գիշերին մեղմիկ սիւփին մէջ անցաւ
Եւ զոր հոգին լըսեց լոկ։
Ո՛վ ապրիլ, ո՛վ բաբախիւններ առաջին,
Ո՛վ գեղեցիկ սըրարբանք։

Պատուհաններն այն խաղերէն կը բացուին
Ու կը մըսեն ծովուն շուշն,
Յորդ գեղումն հոն կը մըսեն
Նրազկազըւարճ անտառին
Հանդիպակաց լեռնակէն։
Առուգութիւնը կը մըսեն, կը մըսեն
Կեանքը, եւ աստղ մը ճակտին
Կը ճաճանչէ վերջալոյսն։

Գաթընջով պատանքին
Կ'ելլին գինով կըմախքներն,
Եւ անձուկովը հրապուրիչ այն ձայնին
Կը դանդաշեն՝ մարդկային
Եւանդներով ըզզըլած։
Կ'անցնին աստղերը, եւ բարձր
Աղեղներէն կը դիտեն խիստ շատայով
Թաղմանական այն ըսպիտակ կըմախքներն։

Ի Ձ Ե Մ Ա Ր Ո Ձ Ա

Խաղաղ, անդորր այս լըճին
Առջեւ, հոս այս ափին վրայ,
Հեռու այսպէս աշխարհային պայքարէ
Եւ հակամէտ երազի
Ձոր կը շընէ քաղցրիկ երկիրը հապեաց,
Հոս ուր սարեակը կը սուլէ, կ'ստոտոտէ
Նըզրիւն, եւ ջինջ ուրախութիւն մ'ամէն բան
Կը լեցնէ։ Նըստած հոս
Կաղնիներուն տակ շըքեղ,
Ու ծրծելով խոտերուն
Ողջ հոտը, ո՛վ Ձիմարոզա, կը խոկամ
Քու մեծութիւնըդ պարգուկ։

Ք Թ Ա Ի Թ Ի Ի Ն

Դաշտերուն մէջէ
Ծովերուն վրայէն
Կ'անցնի թեւ մեծ,
Մեծ ձայն մը կ'անցնի,
Թեւն իր անցնիւն
Ստուերը կը ցըրուէ,
Վեր կը կանչէ ձայնն։
Կը կանչէ զըւարթ
Միջօրէններու,
Հանդարտ ու անուշ
Իրիկուններու.
Վարդ առողջութեան՝
Տկարներն, հիւանդներն
Ու ծերունիներն։
Կը կանչէ թողլիք
Գործերու, մարտի
Փայլակուսներու՝
Պըղերգներն, եւ իր
Երազով բեղուն
Ժողովուրդին, իր
Ժողովուրդին՝ հեղգ
Չանձուրթիւններու
Լըքուած մասնեւտուր՝
Կը կանչէ քերթողն։

ԵՐԻՔ

Կը խօսի գիրքն խոստանալիս արուեստի,
Դպրոցներու, սխառեմներու, նախատպի,
Դաւանանքի վրայ: Մտածումն
Որքան յոգնած է, գոցենք գիրքը. երկինքն
Սրտան վերջին ճաճանչով վարդ կը վառի,
Եւ մայիսի իրիկուան
Յանկարծ կ'անցնի ծիծառներու ճրոտողիւնն:

Ո՛ն, թող բացուին պատուհանները բոլոր,
Ողբ մըտնէ՛, հոռեւան
Ողն որ ծովուն թընդինը մեզ կը դրկէ:
Այլ եւրս չի դառնար այս ժամը լոյսի:
Ո՛վ սուրբ, հըզօր, միակ զբաղոց դու բնութիւն,
Մարդերու ո՛ր, ո՛ր խօսքերն
Ունին երբեք հրմայքը քու մէկ խօսքիդ:

Պէնցած՝ մրտած էջերու վրայ՝ ո՛վ ի գուր
Եւ տանջանքով ապրեւած
Երկայն ժամեր, միւտք՝ բոց, զարկը՝ արագ,
Կուրծքը թասուն. ո՛վ առոյգ
Սըրտէ փըրթած դուք երգեր,
Ե՛րբ պիտի դուք հաւատարիք իրիկուան,
Արշալոյսին, ծովու հոտին, ծաղիկին:

ՆՈՒԻՃԻ ԲԱՍՊԻՐՈՅԻ

ԿԻՄԱՐՁԱՆԻՆ

(ԳՈՐԾ ՈՒՐՊԱՆՈՅ ՆՈՒՈՅ ՔԱՆԴԱԿՈՐԾԻՆ)

Քիչ մը կաւ, քիչ մ'աղբիւրի ջուր, ու կ'ելէ
Գրիշը ճամբայ: Հրաշագործակ ի՛նչ արուեստ
Կու տայ տիղմին իրականին բարախինն
Ու կը գործէ տարիներու, վըշտի կնիքն:

Ասի կա՛ն է, եւ շունչ մը նուրբ ու թեթեւ
Կը շարժըւէ՝ խօսքի պատրաստ չըրթուքներն.
Կա՛ն է, եւ ես կը գուշակե՛մ լայն ճակտին
Տակ գործըւած մըտածումի հրաշալիքն:

Ո՛վ անձրն մեն, որ ծաղկաւտ դուն մայիսն
Հայրենիքին տըլիւր, հեզ սիրտ, վատերուն՝
Սարսափելի, մահուան դէմ՝ պինդ, անվեհեր.

Կը տեսնեմ հոս ճաճանչը ձեր աչքերուն,
Սուրբ զայրութիւն, երիտասարդ խանդն, աշ-
Եւ հերոսին համեստ հոգին քաշարի: (խոյժն,

ԿՈՄՍՈՒՆԻ Պ. Տ. Ս. Ի

ՅՈՒՆԻՈՅՆԵՐԻՆ ՀԱՄԱՐ

Քեզ համար, ո՛վ ագնիւ, որ այս էջին վրայ
Պիտի ծըռես անուշ աչքերդ խոհուն,
Պիտ՝ ուզէի տեսարաններ նըկարել
Հեղանազիկ գեղեցկութեան. կըզդիներ

Անդորրաւէտ եւ հովանուտ, ուշ՝ մեղմջ
Երեկոյին, վերջին լուսով մ՝ հագիւ վառ.
Քնէած լիճեր, որոնց վրայէն յամբօրէն
Կ'անցնին կարապօ ու զրոյցներու թռփներն:

Երազ ու ժանտ կեանքն անուշոգ ամէն ինչ,
Որ խօսքերով՝ որոնք ծանօթ չեն մարդոց,
Բայց զոր հոգին մըտիկ կ'ընէ ուշադիր,
Հաւաքումի կը հրաւիրէ հոգիներն:

Հովիտներն այսպէս կը խօսին, ուր պտերին
Ու ծոթիւրիին մէջ կը ցայտէ ջինջ աղբիւրն.
Այսպէս ուղիւ, որ կը մագլէ գիւղէն վեր
Դէպ ի մարգերը լեռնային լամայի:

Այսպէս քաղցրիկ իրիկուններն: Աւասիկ
Կը տեսնէ՛ք, լուս մունջ կը թըմրի երկիրն ալ,
Եւ թափանցիկ երկընքին վրայ վերս յանկարծ
Կը սաւառնի իր կոր թեւոյն արծաթէ

Հոր լուսընկան: Կը ժրպտին այն նըշոյլին
Ծով, նաւակայք եւ անապատն, աւերակն.
Ահա լուռթիւնն. ահա հասաւ հոգիին
Երազներու եւ թոյններու օրհնեալ ժամն:

Գիշերն իրն է. զայն կը հարցնէ խօսքերով
Որ զորուած չեն բնաւ, եւ ունին հարիւր ձայն
Իրեն համար, որ կ'ուկընդորէ ամէն ինչ
Ըզմայլմամբ՝ մուլթն, աստղերը, հովն ու խոր-
(հուրդն:

ՀԱՄԱՐ

Մազերն արծակ, քըճքընուած
Հալի մը մէջ փաթթուած՝ հոն կը սպասէ:
Մինչ դեղ ծախողը կը խառնէ զառնահոտ
Հեղուկին մէջ խորհրդաւոր փոշիներ:
Չըւառուհին հոն հասած
Յուսակորոյս՝ սենեակէն
Ուր կը մեռնի իր մէկ հատիկ աղբընակն.

Հոն հասած իր ցաւերուն
Անդունդներէն, դեռ կը սպասէ կը սպասէ
Գեղին՝ որ է այլ եւս իր միակ յոյսն:
Եւ դարակի մը բարձրէն՝
Անօթներու եւ չիշերու մէջերէն
Կը ծիծաղի անուն մ'ոսկի տառերով
Եւ կարծես այսպէս կ'ըսէ.
«Կու տամ հանգիստ, մոռացում,
Զիս առ, զիս առ, ոչ թէ այն
Խաբեպատիր խառնուրդը. ես, ես միայն
Քիչ չիթերու մէջ կը փակեմ զօրութիւնն՝
Որ ամէն խոնջ բիբերու քուն կը շնորհէ,
Հանգիստ՝ ամէն սրբոտերու»:

ՎԵՐԱԾԵՆՈՒՆԴ

Ալ մէկ բանի չի յուսար նէ. տրժգոյն է,
Խօթ է ու խոնջ: Քանի՞ վայրկեան ունեցաւ
Ուրախութեան. և ունեցաւ բնաւ. գուցէ
Մօտ է իր օրն ալ վախճանին: Բայց կ'անցնի
Ապրիլի օդն յանկարծ. կ'ըսէ թէ «Կը զգաս»:

Գիշատակներ: Բայց ճշմարիտ էր հանդէսն
Իրիտասարդ հասակին, թէ՛ սըտախօս
Դիւթանք, խօլանք մըն էր, ու բան չի մընար,
Զի մընար բան մը գուարթագող ու սիրուն:
Ժրպատուն կապոյսը կը հըծծէ թէ «Նայէ»:

Սըրբաբուններ երգի, ազատ թըռչանքներ
Մենք ալ, մենք ալ վայելեցիրք օր մ', էինք
Տէր աշխարհի, զեղեցկութիւնը միայն
Մեզ համար էր, բայց որ ատենն էր արդեօք:
Եւ ծիծեռնակ մը կը հըծծէ թէ «Գարնան»:

Թարգմ. Հ. Ա. ՂԱԽԿԵԱՆ

ՎԵՐԱԾԵՆՈՒՆԴ

Ա.

Երազում է անա արեւ պայծառ,
Համբոյր է տալիս ծաղկած սարերին,
Ուրտեղ աղջիկներ, կոյսեր սիրավառ
Երգում են երգերն իրանց եարերին:
Համբոյր է տալիս կանաչ մարգերին՝
Ուրտեղ հովիւներ սըրբիգի սոյոյլ
Երգեր են ցանում մեղմիկ, սիրագին՝
Զեփիւռի բոյրոտ ծոցումը վըրդով:

Ահա գառնուկներ անոյշ մայինով,
Ահա բոժոժներ գանգիւնով հեշտին,
Ահա ջրերը իրանց նանիով
Լեցնում են ծաղկոտ ծոցը սարերին:
Յածիկ ծրխաններ էլ շունչ են հանում.
Ահա մըշակներ զընում են դաշտեր,
Երգելով երգեր այնպէս զըւարթուն,
Գութանի երգեր, հողի օրօրներ:
Այն ո՞վ է այնտեղ՝ փոշոտ ճամպայում՝
Զեռքում պինդ բըռնած ցուպը ճամբորդի.
Այն ո՞վ է այնտեղ, չորս կողմն է դիտում...
Մաշած շորերով աղտոտ, սընտոի...:

Բ.

Նա կանգ է առնում, չէ կարող քայլել.
Նա կանգ է առնում նեղ փողոցներում.
Սեմերի առաջ լըսում է երգեր,
Վառ յիշատակներ զարթնում են սըրտում:
Տեսնում է մայրեր պառաւ՝ ծերունի,
Իրանց տունների չեմերի առջին
Նըստած՝ հանում են ձայնը ջահրակի,
Ձայնը անուշիկ, այնպէս հեշտագին:
Ախ, այն ձայները յիշատակներ են.
Ուռչում է սիրտը անբաղդ պանդուխտին.
Մի քանի կաթիլ այրուած աչերէն
Մեզմ գըլըրուելով դէպ՝ վար հոսեցին:
Գիշատակներ են ամէնը, ամէն...
Կեանքեր են, կեանքեր, օրեր թանկագին:
Նա կանգ է առնում: Ահա գալիս են
Ջրբեր աղջիկներ ժըպտուն, խընդագին:
Մէկ, մէկ կուժ դըրած իրանց ուտերին՝
Եարերի երգով խըրճիթ են դառնում.
Աղբիւրների մօտ ջրերը լացեցին՝
Տեսնելով նըրանց աչերը սիրուն:
Երազում սարերում նոր բացուած տունկեր
Է՛լ ամօթահար՝ դէպ՝ վար թեքուեցին.
Ո՞վ ունի նըրանց նըման վառ այտեր,
Ո՞վ ունի նըրանց պէս վարսեր նըրբին:
Է՛լ չի դիմացաւ. կանգ առաւ այնտեղ.
Մի քարի վըրայ նըստաւ տըրտմունակ.
Ըսպասեց, մինչև հասան աղջիկներ.
Ջուր ուզեց նըանցից, ջուր, ջուր անուշակ:
Քանի՞ տարիներ օտար երկըրում
Այն անոյշ ջրին համը չէր տեսել.
Քանի՞ տարիներ իր սըրտի ծալքում
Կարօտը, կարօտն վառուել էր՝ այրուել:
Կարօտը վաճ վաճ՝ իր հայրենիքին.
Կարօտը իրա ծընողքին սիրուած.
Կարօտը՝ հըպարտ այն վեճ լեռներին.
Կարօտը՝ հըղկոտ այն դէպքերին բաց:
Խըմեց անկըչում, մէկ կուժ ջուր խըմեց...